УДК 378.011.31-051:811

М. В. Разорьонова, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”

КРИТЕРІЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ДІАГНОСТИКИ ТА КОРЕКЦІЇ РІВНЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ШКОЛЯРІВ

Разорьонова М. В.

Критерії готовності майбутніх учителів іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури школярів

На основі аналізу наукової літератури готовність майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури школярів визначено як підсистему системи готовності до професійно-педагогічної діяльності, як інтегративне утворення, складовими якого є мотиваційний, когнітивний і практичний компоненти. Визначено показники-індикатори для оцінки рівня сформованості кожного структурного компонента цієї готовності. Доведено, що рівні сформованості мотиваційного, когнітивного й практичного структурних компонентів можуть слугувати критеріями готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури учнів, оскільки вони: становлять теоретично й логічно обґрунтовану систему тих якостей явища, що досліджується, які відбивають його суттєві характеристики й саме тому підлягають оцінці; відбивають не окремі характеристики, а всю сукупність суттєвих характеристик явища, що вивчається, забезпечують його багатомірний аналіз і оцінку; доступні для вимірювання в ході педагогічного дослідження через систему відповідних показників й індикаторів.

Ключові слова: комунікативна культура школярів, готовність майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури школярів, критерії готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури школярів.

Разоренова М. В.

Критерии готовности будущих учителей иностранных языков к диагностике и коррекции уровня коммуникативной культуры школьников

На основе анализа научной литературы готовность будущего учителя иностранного языка к диагностике и коррекции уровня коммуникативной культуры школьников определена как подсистема системы готовности к

профессиональной педагогической деяльности, как интегративное образование, составляющие которого – мотивацонный, когнитивный и практический компоненти. Определены показатели-индикаторы для оценки уровня сформованности каждого структурного компонента этой готовности. Доказано, что уровни сформованности мотивационного, когнитивного и практического структурных компонентов могут служить критериями готовности будущего учителя иностранного языка к диагностике и коррекции уровня коммуникативной культуры школьников, поскольку они: являют собой теоретически и логически обоснованную систему тех характеристик исследуемого явления, которые отражают его наиболее существенные характристики; отражают не отдельные характеристики, а всю совокупность существенных характеристик изучаемого явления, обеспечивают его многомерный анализ и оценку; доступны для измерения в ходе педагогического исследования через систему соответствующих показателей-индикаторов.

Ключевые слова: коммуникативная культура школьников, готовность будущего учителя иностранного языка к диагностике и коррекции уровня коммуникативной культуры школьников, критерии готовности будущего учителя иностранного языка к диагностике и коррекции уровня коммуникативной культуры школьников.

Важливою складовою загальної культури людини є комунікативна культура, від сформованості якої в особистості залежить, як вона буде встановлювати контакти з іншими людьми, й, урешті-решт, її самореалізація та майбутнє.

Різні аспекти проблеми формування комунікативної культури особистості розглядалися філософами, соціологами, психологами, педагогами, лінгводидактами й методистами (О. Бодальов, Л. Буєва, Є. Головаха, А. Добрович, І. Зимня, М. Каган, В. Кан-Калик, В. Каплинський, О. Киричук, О. Кисельова, В. Костомаров, О. Леонтьєв, Б. Ломов, А. Мудрик, Л. Паламар, Б. Паригін, В. Садова, М. Фаєнова, Н. Формановська, Т. Яценко та ін.) [1; 2; 3; 4; 5 та ін.]. У працях науковців зазначається, що найбільш сензитивним для формування комунікативної культури є шкільний вік. І хоча на формування комунікативної культури школяра впливає багато чинників (сім’я, школа, стереотипи спілкування, що панують у молодіжному середовищі, кіно, телебачення, література, Інтернет тощо), значну роль у цьому процесі відіграють учителі. Тому підготовка вчителя до реалізації своєї ролі у формуванні комунікативної культури в школярів, яка, в першу чергу, полягає в

діагностиці та педагогічній корекції рівня її сформованості, є актуальною проблемою.

З розвитком процесів демократизації, поширенням міжнародних контактів особливого значення набуває проблема пошуку ефективних шляхів навчання молодого покоління культури спілкування іноземними мовами. Процес навчання іноземних мов містить природний арсенал засобів для формування комунікативної культури учнів, про що свідчать роботи О. Квасової, О. Коломінової, М. Лапердіної, В. Матвейченко, С. Рябушко та ін. [6; 7; 8 ін.]. Програмний матеріал з іноземної мови дозволяє знайомити учнів як із загальними правилами спілкування, так і з його особливостями в країнах, мови яких вивчаються; на заняттях з іноземної мови моделюються реальні ситуації спілкування, розвивається діалогічне та монологічне мовлення тощо. З цього випливає, що дослідження шляхів підготовки майбутніх учителів іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури школярів (ККШ) є особливо доцільним і своєчасним.

Побудова ж, впровадження й удосконалення системи підготовки майбутніх учителів іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ неможлива без з'ясування сутності та визначення критеріїв готовності до такої діяльності. Тому мета даної статті – обґрунтувати критерії й показники готовності студентів-майбутніх учителів іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури школярів.

Спираючись на роботи О. Безпалько, О. Березюк, І. Беха, В. Бондаря, В. Борисова, О. Дубасенюк, А. Капської, Л. Кондрашової, А. Ліненко, Л. Макарової, Т. Макарової, Л. Савенкової, В. Сластьоніна та багатьох інших [9; 10; 11; 12 та ін.], готовність майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ ми розглядаємо як підсистему системи готовності до професійно-педагогічної діяльності, як інтегративне утворення, складовими якого є мотиваційний (психологічний), когнітивний (теоретичний) і практичний (операційний, процесуальний) компоненти.

Психологічний (мотиваційний) компонент є системоутворювальним для цього виду готовності й відбиває рівень усвідомленості майбутнім учителем іноземної мови важливості педагогічної діагностики та корекції рівня ККШ і прагнення до оволодіння цією діяльністю. Когнітивний компонент готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ – це сукупність знань, а практичний – сукупність умінь, необхідних для здійснення цієї діяльності. Усі три компоненти готовності тісно пов'язані між собою. Успішне формування когнітивного та практичного компонентів можливе лише за наявності в майбутнього вчителя спрямованості на оволодіння діяльністю з діагностики та корекції рівня ККШ. У той же час сформованість мотиваційного компонента готовності до діагностики та корекції рівня ККШ не може бути вирішальним чинником успішного здійснення цієї діяльності без опори на сукупність відповідних знань та вмінь.

Кожен зі структурних компонентів названої готовності – багатомірне утворення, тому наступним кроком у роботі щодо визначення критеріїв цієї готовності є операціоналізація поняття „готовність майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ" – пошук конкретних показників та індикаторів, які відбивають рівень сформованості кожного з компонентів і є доступними для вимірювання. Операціоналізацію ключового поняття нашого дослідження ми здійснили, спираючись на рекомендації І. Дев'ятко, сформульовані для досліджень у галузі гуманітарних наук [13].

Ми виходили з того, що вимірювання в нашому дослідженні, як і здебільшого в педагогіці, має непрямий характер – окремий індикатор може відповідати більш ніж одній змінній, а кожна змінна може мати кілька індикаторів. „Істинне значення" змінної – це функція значення показника-індикатора та похибки вимірювання. Тому для підвищення точності вимірювань ми використали низку індикаторів для кожної змінної, об'єднуючи їх на стадії аналізу в сумарний показник (індекс) або будуючи відповідну шкалу.

Визначення таких показників-індикаторів для кожного структурного компонента готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури учнів ми здійснили в три етапи.

На першому етапі проаналізували психолого-педагогічну літературу з проблеми дослідження (роботи О. Бондаренко, Н. Волкової, М. Громкової, О. Дубасенюк, А. Капської, Б. Кобзаря, І. Комарової, О. Куліш, А. Ліненко, Т. Макарової, П. Щербаня, О. Яковенко та ін. [10; 11; 14; та ін.] і сформували список тих індикаторів, які пропонують або якими користуються названі автори.

На другому етапі ми застосували метод Дельфі (Delphi method) для опитування 23-х експертів, у ролі яких виступали викладачі ВНЗ, методисти інститутів післядипломної педагогічної освіти, найбільш досвідчені вчителі загальноосвітніх шкіл. Експертам було запропоновано відзначити в наданому їм переліку (сформованому на основі аналізу літератури) найбільш важливі індикатори готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ і доповнити його тими індикаторами, яких, на думку експертів, у цьому переліку не вистачає. У результаті ми отримали „сирий" список з більш ніж 200 індикаторів. Далі ми скоротили цей список до 96-ти індикаторів за рахунок об'єднання одних і тих самих за суттю показників-індикаторів, які різні експерти й різні автори називали по-різному. Згідно з процедурою опитування експертів за методом Дельфі ми ознайомили кожного з них із загальними результатами опитування й запропонували уточнити свої списки. Така процедура дозволяє отримати так звані узгоджені оцінки експертів.

На третьому етапі ми сформували остаточний список індикаторів готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ, до якого включили ті з індикаторів, які неодноразово траплялися в роботах вищеназваних авторів і які після узгодження думок називали не менше, ніж 15 експертів. До цього списку ввійшли три показники-індикатори, що відповідають мотиваційному, 12 показників-індикаторів, що відповідають

когнітивному, і 32 показники-індикатори, що відповідають практичному компоненту готовності.

Розглянемо показники-індикатори, які відповідають кожному зі структурних компонентів готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури школярів.

Рівень сформованості мотиваційного компонента відбивається в таких показниках-індикаторах: ставлення студентів до діяльності з діагностики та корекції рівня комунікативної культури учнів; характер цілей і мотивів, що спонукають до здійснення цієї діяльності; прагнення якомога краще оволодіти необхідними для цього знаннями та вміннями.

З'ясувати ставлення майбутніх учителів іноземної мови до діяльності з діагностики та корекції рівня ККШ, визначити наявність чи відсутність у них цілей і мотивів, що спонукають до здійснення цієї діяльності, наявність чи відсутність прагнення до оволодіння необхідними для цього знаннями та вміннями можна лише шляхом їх опитування. Аналіз того, що думає, уявляє та повідомляє про себе студент, дає змогу оцінити рівень сформованості в нього психологічного компонента готовності до діагностики та корекції рівня ККШ.

Сформованість когнітивного компонента готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ можна оцінити шляхом вимірювання таких показників-індикаторів: оволодіння та оперування основними поняттями („ККШ", „педагогічна діагностика", „педагогічний діагноз", „педагогічна корекція" тощо) і теоретичними фактами, пов'язаними з проблемою формування ККШ, її діагностики та корекції; усвідомлення важливості комунікативної культури як складової загальної культури людини; усвідомлення важливості ролі вчителя іноземної мови у формуванні ККШ; знання вікових особливостей спілкування учнів; знання особливостей вимірювання в педагогіці; знання головних вимог до діагностичної діяльності вчителя (системний характер, змістовна, організаційна та методична єдність і комплексність її компонентів, неприпустимість упередженості в оцінках, гуманістична спрямованість); знання основних критеріїв оцінки рівня

сформованості ККШ різних вікових груп; знання головних завдань, функцій, існуючих видів, методів та методик діагностики ККШ; знання основних форм та вимог до представлення педагогічних діагнозів; знання загальної мети, завдань, методів, форм та прийомів педагогічної корекції рівня сформованості ККШ школярів різного віку; знання головних вимог до педагогічної корекції вчителем рівня сформованості ККШ (базування на результатах відповідної діагностики, системний та комплексний характер, гуманістична спрямованість); усвідомлення того, що корекція рівня ККШ має базуватися на даних педагогічної діагностики наявного рівня ККШ й бути гуманістично спрямованою.

Для вимірювання цих показників-індикаторів доцільно застосовувати опитування експертів, опитування самих студентів та аналіз документів. У ролі експертів можуть бути викладачі, які оцінюють рівень сформованості в майбутніх учителів знань, необхідних для здійснення діяльності з діагностики та корекції рівня ККШ. За допомогою опитування самих студентів можна отримати самооцінку сформованості в них цих знань. Інформацію про рівень сформованості в майбутніх учителів знань, необхідних для здійснення діяльності з діагностики та корекції рівня ККШ, можна також отримати шляхом аналізу таких документів, як індивідуальні завдання, журнали академічних груп, залікові та екзаменаційні відомості, модульні контрольні роботи, щоденники педагогічної практики, звіти про педагогічну практику, курсові, дипломні, магістерські роботи, доповіді на студентських наукових конференціях тощо. У журналах та відомостях містяться оцінки з предметів, вивчаючи які студенти отримують необхідні знання (педагогіка, психологія, методика викладання іноземної мови, педагогічні практики, спецкурси). Ці оцінки поряд з оцінками експертів та самооцінками, отриманими за спеціальними методиками опитування, можуть слугувати показниками рівня сформованості в майбутніх учителів знань, необхідних для здійснення діагностики та корекції рівня ККШ. Додатковими показниками цього рівня можуть бути результати традиційного аналізу виконаних студентами

контрольних робіт, курсових та дипломних робіт, доповідей на студентських наукових конференціях, а також результати контент-аналізу цих робіт, який полягає в підрахуванні певних елементів змісту цих робіт, які свідчать про оволодіння автором роботи основними поняттями й теоретичними фактами, пов'язаними з проблемою формування ККШ, її діагностики та корекції, усвідомлення важливості педагогічної діяльності щодо діагностики й корекції рівня ККШ.

Практичний компонент готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури учнів складають такі вміння: чітко формулювати цілі й завдання діагностики рівня ККШ з урахуванням особливостей особистостей і класного колективу; планувати власну діагностичну діяльність; проектувати та реалізовувати (створювати) комунікативні ситуації, спрямовані на діагностику рівня ККШ; добирати існуючі методики, адекватні поставленим завданням діагностики рівня ККШ; адаптувати існуючі методики вивчення особистості до конкретних завдань діагностики рівня ККШ; розробляти необхідні для здійснення діагностики рівня ККШ методичні матеріали (програму, бланки, протоколи, шкали, форми для фіксації тощо); застосовувати головні методи набуття діагностичної інформації (спостереження, опитування, аналіз документів та продуктів діяльності, експеримент); залучати до вирішення завдань діагностики та корекції рівня ККШ колег, батьків, психологів, самих учнів; визначати ступінь відхилення рівня сформованості ККШ від нормативного, причин цього стану й чинників, які його зумовлюють; накопичувати й узагальнювати отриману діагностичну інформацію щодо рівня сформованості ККШ (у тому числі інформацію, отриману різними методами різними учасниками освітнього процесу) у вигляді педагогічного діагнозу; виробляти на основі одержаної діагностичної інформації практичні рекомендації для колег-педагогів і батьків щодо корекції рівня ККШ; виробляти на основі одержаної діагностичної інформації практичні рекомендації для учнів щодо самокорекції ними рівня їхньої комунікативної культури; орієнтуватися в конкретних ситуаціях спілкування; проектувати та

реалізовувати (створювати) комунікативні ситуації, спрямовані на корекцію рівня ККШ; використовувати з метою корекції рівня ККШ комунікативні ситуації, що виникають спонтанно; здійснювати індивідуальний підхід до учнів у процесі корекції їхнього рівня комунікативної культури; визначати умови й чинники, що впливають на результати педагогічної корекції рівня ККШ; ефективно застосовувати вербальні й невербальні засоби спілкування; дотримуватися етичних норм спілкування; уважно слухати співрозмовника, у тому числі й учня; „бачити й чути" учня, відчувати його, сприймати, розуміти й приймати його (уміння соціальної перцепції); співчувати учню, співпереживати з ним (емпатійні вміння); керувати своїми емоціями; керувати процесом спілкування учнів з дотриманням вимог педагогічного такту (спрямовувати зміст, коректувати характер спілкування учнів, розв'язувати конфлікти тощо); відвертати можливі конфлікти в класі; допомагати учням долати проблеми в особистісно орієнтованому спілкуванні (наприклад, пов'язані з недовірою або нерозумінням учнями один одного); чітко формулювати цілі й конкретні завдання корекції рівня ККШ з урахуванням особливостей особистостей і класного колективу; обирати та застосовувати відповідні визначеним цілям і завданням методи педагогічної корекції рівня ККШ (методи безпосереднього педагогічного впливу, методи опосередкованого педагогічного впливу, методи активної педагогічної взаємодії), реалізуючи їх у конкретних формах і прийомах корекції; вести облік інформації, пов'язаної з етапами корекції рівня ККШ; перетворювати учня з пасивного об'єкта на активний суб'єкт самокорекції; прогнозувати (визначати) шляхи подальшого розвитку ККШ; адекватно оцінювати власну діяльність щодо діагностики та корекції рівня ККШ, визначати шляхи подальшого вдосконалення цієї діяльності (рефлексивні вміння).

Для вимірювання показників-індикаторів рівня сформованості практичного компонента готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ доцільно застосовувати опитування

експертів, опитування самих студентів, аналіз документів, а також спостереження.

Експерти (викладачі вищих навчальних закладів і вчителі шкіл, на базі яких студенти проходять педагогічну практику) оцінюють за спеціальними методиками рівні сформованості в майбутніх учителів іноземної мови вмінь, які складають практичний компонент готовності до діагностики та корекції рівня ККШ.

Самооцінка студентами рівня сформованості комплексу цих умінь є не просто важливим показником цього рівня – ступінь адекватності цієї оцінки є ще й спеціальним індикатором рівня сформованості в них рефлексивних умінь.

Оцінки в журналах та відомостях з педагогіки, психології, методики викладання іноземної мови, педагогічних практик, спецкурсів є побічними показниками рівня сформованості вмінь, які складають практичний компонент готовності до діагностики та корекції рівня ККШ.

Застосування спостереження за студентами, їхньою навчальною діяльністю, їхнім спілкуванням між собою та з викладачами й учнями, їхньою поведінкою, за уроками та позакласними заходами, які вони проводять під час практик, дають змогу точніше визначити рівень сформованості в них практичного компонента готовності майбутніх учителів іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ.

Для того, щоб мати змогу порівняти результати спостережень, які здійснювали різні спостерігачі, варто застосовувати стандартизовані плани спостережень з використанням відповідних таблиць, карток, шкал. Так, наприклад, для фіксації результатів спостереження за проявом у практичній діяльності студента вміння вести облік інформації, пов’язаної з етапами корекції рівня ККШ, можна використовувати форми обліку, представлені в табл. 1 і 2. Спостерігач проставляє знак „+” у відповідних клітинах таблиці.

Кожному з показників-індикаторів рівня сформованості мотиваційного, когнітивного та практичного компонентів готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ відповідає та чи інша

Таблиця 1

Форма 1 для фіксації результатів вимірювання показника-індикатора „вміння вести облік інформації, пов'язаної з етапами корекції рівня ККШ"

Студент _____ *курс*_____ *група* _____

№	Характеристика процесу фіксації інформації	Частота прояву			
		завжди	частіше за все	як коли	ніколи
	студент фіксує інформацію				
1	Точно				
2	Повно				
3	Логічно				
4	об'єктивно				
5	послідовно				

Спостерігач _____ *(прізвище, підпис) Дата* _____

Таблиця 2

Форма 2 для фіксації результатів вимірювання показника-індикатора „вміння вести облік інформації, пов'язаної з етапами корекції рівня комунікативної культури учнів"

Студент _____ *курс*_____ *група* _____

№	Характеристика процесу фіксації інформації	частота прояву			
		завжди	частіше за все	інколи	ніколи
студент фіксує інформацію:					
1	у вигляді тексту				
2	у вигляді таблиць				
3	у графічній формі				
4	у вигляді комп'ютерних баз даних				
5	в інших формах *(написати, яких)* _____ _____				

Спостерігач _____ *(прізвище, підпис) Дата* _____

шкала. Так, наприклад, за допомогою номінальної шкали вимірюється показник „наявність у студента цілей і мотивів, що спонукають до здійснення діяльності щодо діагностики та корекції рівня ККШ”; за допомогою рангової шкали можна вимірювати рівень сформованості вміння адекватно оцінювати власну діяльність щодо діагностики та корекції рівня ККШ та інші показники.

Шкалу для вимірювання рівня сформованості вміння застосовувати вербальні й невербальні засоби спілкування наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Шкала для вимірювання рівня сформованості вміння застосовувати вербальні й невербальні засоби спілкування

Категорії засобів спілкування	**Види засобів**	**Рівні сформованості вміння**		
		низький	**середній**	**високий**
експресивно-мімічні	посмішка, погляд, міміка, жести	невідповідність застосованих експресивно-мімічних засобів меті та ситуації спілкування	неповна відповідність застосованих експресивно-мімічних засобів меті та ситуації спілкування	відповідність застосованих експресивно-мімічних засобів меті та ситуації спілкування
предметно-дієві	локомоторні та предметні рухи	невідповідність застосованих предметно-дієвих засобів меті та ситуації спілкування	неповна відповідність застосованих предметно-дієвих засобів меті та ситуації спілкування	відповідність застосованих предметно-дієвих засобів меті та ситуації спілкування
мовленнєві	висловлювання, питання, відповіді, репліки	невідповідність застосованих мовленнєвих засобів меті та ситуації спілкування	неповна відповідність застосованих мовленнєвих засобів меті та ситуації спілкування	відповідність застосованих мовленнєвих засобів меті та ситуації спілкування

Обираючи індикатори для вимірювання складових готовності майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ, ми намагалися якомога ширше використати індикатори й відповідні їм шкали, індекси, методики, обґрунтовані й застосовані в попередніх дослідженнях.

Таким чином, рівні сформованості мотиваційного, когнітивного й практичного структурних компонентів можуть слугувати критеріями готовності

майбутнього вчителя іноземної мови до діагностики та корекції рівня комунікативної культури учнів, оскільки вони:

– становлять теоретично й логічно обґрунтовану систему тих якостей явища, що досліджується, які відбивають його суттєві характеристики й саме тому підлягають оцінці;

– відбивають не окремі характеристики, а всю сукупність суттєвих характеристик явища, що вивчається, забезпечують його багатомірний аналіз і оцінку;

– доступні для вимірювання в ході педагогічного дослідження через систему відповідних показників й індикаторів.

Апробація обґрунтованих критеріїв в ході низки педагогічних експериментів засвідчила їхню спроможність адекватно оцінювати рівень сформованості готовності майбутніх учителів іноземної мови до діагностики та корекції рівня ККШ.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка індивідуальних траєкторій підготовки студентів філологічних факультетів до формування та розвитку ККШ, обґрунтування шляхів інтеграції в систему такої підготовки сучасних комп'ютерних технологій.

Література

1. **Зимняя И. А.** Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 220 с.

2. **Каган М. С.** Мир общения: Проблемы межсубъектных отношений / М. С. Каган. – М. : Политиздат, 1988. – 319 с.

3. **Каплинский В. В.** Формирование коммуникативных умений будущего учителя на основе проблемных ситуаций : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Каплинский Василий Васильевич. – К., 1993. – 201 с.

4. **Киселева О. О.** Подготовка студентов педагогического института к формированию коммуникативной культуры у школьников : автореф. дис. на

соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Теория и история педагогики” / О. О. Киселева. – М., 1992. – 16 с.

5. **Формановская Н. И.** Речевой этикет и культура общения / Н. И. Формановская. – М. : Высш. шк., 1989. – 159 с.

6. **Коломінова О. О.** Методика формування соціокультурної компетенції учнів молодшого шкільного віку в процесі навчання усного англомовного спілкування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Коломінова Ольга Олегівна. – К., 1998. – 181 с.

7. **Матвейченко В. В.** Методика обучения устной спонтанной речи с использованием произведений художественной литературы (английский язык, начальный этап, языковый факультет высшего учебного заведения) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Матвейченко Виктория Викторовна. – К., 2000. – 206 с.

8. **Рябушко С. О.** Формування культури педагогічного спілкування майбутніх учителів іноземної мови : дис. … канд. пед. наук : 13.00.04 / Рябушко Світлана Олексіївна. – Ізмаїл, 1999. – 173 с.

9. **Безпалько О. В.** Формування готовності студентів педвузу до проектування організаційних форм виховної діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Безпалько Ольга Володимирівна. – К., 1998. – 189 с.

10. **Дубасенюк О. А.** Теоретичні і методичні основи виховної діяльності педагога : дис. … д-ра пед. наук : 13.00.04 / Дубасенюк Олександра Антонівна. – К., 1996. – 444 с.

11. **Макарова Т. Е.** Содержание и методы обучения будущих учителей культуре педагогического диагностирования : дис. … канд. пед. наук : 13.00.01 / Макарова Татьяна Егоровна. – Самара, 1998. – 214 с.

12. **Савенкова Л. О.** Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування : дис... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Савенкова Людмила Олексіївна. – К., 1998. – 413 с.

13. **Девятко И. Ф.** Модели объяснения и логика социологического исследования / И. Ф. Девятко. – М. : ИС РАН, 1996. – 172 с.

14. **Волкова Н. П.** Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації : дис. … д-ра пед. наук : 13.00.04 / Волкова Наталія Павлівна. – Д., 2006. – 432 с.

Razorenova M. V.

Readiness criteria of future language teachers to diagnose and correction of the level of communicative culture of schoolchildren

Based on the analysis of the scientific literature the readiness of the future availability of foreign language teachers to diagnose and correction of the level of communicative culture of schoolchildren was identified as a subsystem of readiness for professional pedagogical activity as integrative education, which has motivational, cognitive and practical components. Indicators, to assess the formation level of each structural component of readiness, were defined. It was proved that the levels of formation of motivational, cognitive and practical structural components can serve as criteria of readiness of future foreign language teachers to diagnose and correction of the level of communicative culture of schoolchildren because they: are a theoretical and logical system of the characteristics of the phenomenon, which reflects its most significant characteristics; reflect not only individual characteristics but the totality of the essential characteristics of the phenomenon; provide multi-dimensional analysis and assessment; are available for the measurement in the pedagogical research through appropriate indicators.

Key words: communicative culture of school children, the readiness of future foreign language teacher to the diagnosis and correction of the level of communicative culture of students, readiness criteria future foreign language teachers to diagnose and correct the level of communicative culture of students.

Відомості про автора

Разорьоновіа Марина Валентинівна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри практики мовлення ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Основні наукові інтереси зосереджено навколо проблематики діагностики та корекції рівня комунікативної культури школярів.

Стаття надійшла до редакції 08.12.2012 р.
Прийнято до друку 21.12.2012 р.